

Archeologienota met uitgesteld onderzoek

Peer (Kleine Brogel), Peerderstraat 56-62

Verslag van de resultaten van het bureauonderzoek

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

2019A254

Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

Rik van de Konijnenburg
Grauwe Torenwal 6/00/1
B-3960 Bree (BE)
Mob. 0496 209 018
e-mail: rik@konijnenburg.com

Verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R., (2019), Peer (Kleine Brogel), Peerderstraat 56-62, verslag van de resultaten van het archeologisch bureauonderzoek, Haast-rapport 2019-04, D/2019/12654/04

© 2017 HAAST bvba, *Grauwe Torenwal 6/00/1, B-3960 Bree*

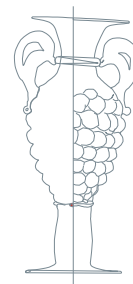
Foto's: HAAST – Rik vd Konijnenburg (tenzij anders vermeld)

Tekeningen: HAAST (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2019/12654/04

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

INHOUD

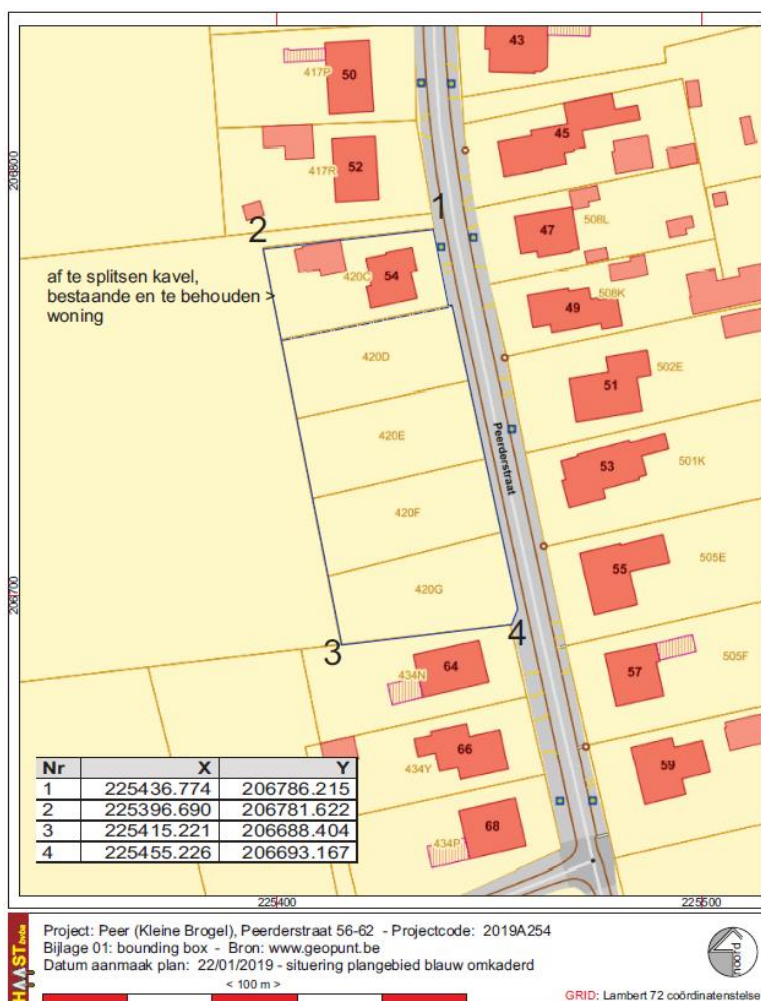
Programma van maatregelen	
1. Administratieve gegevens	4
2. Aanleiding van het vooronderzoek	6
3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem	10
4. Onderzoeksstrategie, -methode, vervolgtraject.	12
5. Lijst met afbeeldingen	15
6. Bibliografie	16

Programma van maatregelen

1. Administratieve gegevens

Projectcode	2019A254
Actoren	Rik van de Konijnenburg, OE/ERK/Archeoloog/2015/00041
Locatie:	
Provincie	Limburg
Gemeente	Peer
Deelgemeente	Kleine Brogel
Site	Peerderstraat 56-62
Kadastrale gegevens	Percelen Peer, afd 2 (Kleine Brogel), sectie B, percelen 420c, 420d, 420e, 420f en 420g
Oppervlakte onderzoeksgebied	3772,97 m ²
Kadastraal percelenplan	Zie fig. 2
Topografische kaart	Zie fig. 3
Begindatum onderzoek	19/01/2019
Einddatum onderzoek	24/01/2019
Relevante termen thesauri OE	bureauonderzoek

Fig. 1: Bounding Box:

Kadastrale gegevens: Percelen Peer, afd 2 (Kleine Brogel), sectie B, percelen 420c, 420d, 420e, 420f en 420g. het terrein is 3772,97 m² groot.

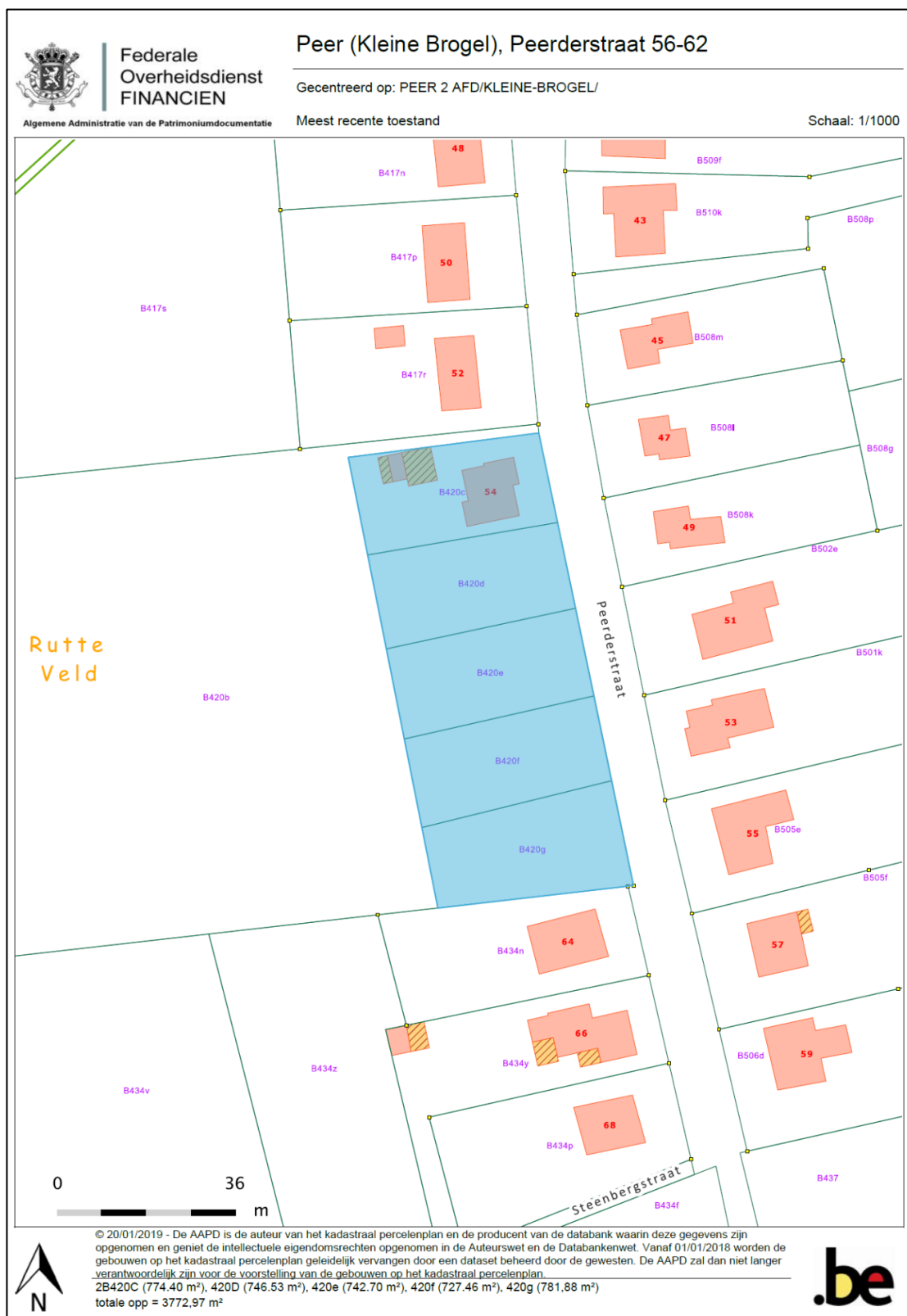

Fig. 2: Kadastraal uittreksel dd. 20/01/2019 © cadgis viewer

2. Aanleiding van het vooronderzoek

Randvoorwaarden

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande aanvraag omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden. De perceelindeling zoals ingetekend zowel op het kadasterplan (fig. 2) als op het GRB (fig. 1) wordt hernomen aangezien de oorspronkelijke verkavelingsvergunning, die al dateert uit de jaren 1970, vervallen is. Op basis van die oude verkavelingsvergunning werd op perceel 405c een woning gebouwd. Dat perceel, 420c, woning met aanhorigheden (tuin, garage, tuinhuis) blijft behouden en is niet toegankelijk voor eventueel verder archeologisch onderzoek met veldwerk.

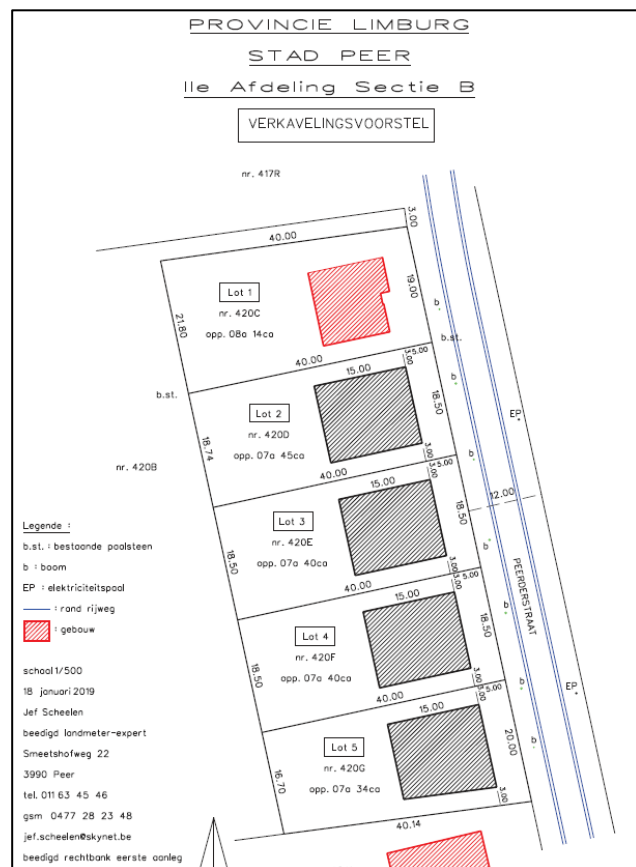
Uitstel van veldwerk wordt gevraagd om economische en praktische redenen; de bouwheer wenst eventuele bezwaarschriften af te wachten voortvloeiende uit het openbaar onderzoek en het terrein is nog in gebruik als akker. **Alvorens archeologisch veldwerk kan uitgevoerd worden dient het terrein vrij gegeven te worden van landbouwactiviteit.**

De wetgeving met betrekking tot archeologie omvat enerzijds het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 en anderzijds het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014 die voor archeologie in werking traden op 1 juni 2016 en latere wijzigingen.

Randvoorwaarden voor het archeologisch veldwerk

Er zijn geen bijzondere voorwaarden in het kader van het uit te voeren archeologisch veldonderzoek.

Beschrijving van de geplande werken

In de jaren 1970 werd al een verkavelingsvergunning uitgereikt met exact dezelfde perceelindeling als dewelke nu voor ligt. Echter, alhoewel de kavels ingetekend staan in het kadasterplan en het GRB, die verkavelingsvergunning is vervallen waardoor een nieuwe verkavelingsvergunning dient aangevraagd. De verkavelsaanvraag gaat uit van, zoals gezegd, de bestaande kadastrale perceelindeling. Het terrein, oorspronkelijk 3948,07 m² groot, wordt opgedeeld in 5 loten waarvan lot 1, perceel B420c, dient uitgesloten te worden van eventueel archeologisch onderzoek. Er worden geen werken uitgevoerd in het kader van de verkavelingsaanvraag. De kavels palen aan een uitgeruste weg en er dient enkel rekening te worden gehouden met de afmetingen van de wegzate en de rij bomen die de kavels scheidt van de straat.

Fig. 3: Verkavelingsplan zoals aangereikt © J. Scheelen, landmeter-expert

3. Resultaten van het vooronderzoek

Het bureauonderzoek

De bestaande bronnen bevatten geen gegevens over het archeologisch potentiëel van het projectgebied. Wat betreft pre- en proto-historische perioden, de Romeinse tijd en de Middeleeuwen zijn er geen directe aanwijzingen behoudens losse vondsten in de omgeving van metaaldetectievondsten die wel getuigen van antropogene activiteit in de streek, maar niet direct als indicatoren kunnen beschouwd worden voor bewoning uit aan de vondsten contemporaine perioden.

We moeten derhalve voortgaan op de geografische en bodemkundige ligging. Het terrein ligt op redelijke afstand van een natuurlijke waterbron, ca. 400 m ten zuidwesten stroomt de Peerderloop. Het terrein is vlak en droog, maar gelet op de t-Zcf bodem, met enkel in de uiterste noordwestelijke hoek een klein stuk plaggenbodem, is de bodem weinig aantrekkelijk als landbouwgrond. *t-Zcf bodems zijn droogtegevoelig in de zomer. De voornaamste vorm van bodemgebruik is naaldhout, sommige delen liggen onder heide. Een kleiner gedeelte wordt gebruikt als landbouwgrond met lage opbrengsten.*

Wat betreft de Nieuwe Tijd en later zijn er aanwijzingen op de historische kaarten dat het projectgebied enkel in gebruik was als weide of akker, mogelijk met hagen of bomen omzoomd zoals aangeduid op de Ferrariskaart en de Vandermaelenkaart.

Hieruit kan geconcludeerd worden dat de archeologische potentie van het projectgebied eerder moet gezocht worden in mogelijke aanwezigheid van off site fenomenen die in relatie staan tot het gebruik van de bodem, al kan niet uitgesloten worden dat ook vondsten uit de pre- en protohistorie of vroege historische tijden worden aangetroffen. Een voorbeeld daarvan is de vondst van sporen uit de Bronstijd en IJzertijd in Mol - Ezaart¹.

Het landschap evolueerde waarschijnlijk van heide en/of duingebied. Arenosols vormen zowel de kustduinen als ook de binnenlandse stuifduinen en zandvlaktes van de zandstreek en de Kempen, naar een akker- of weideland dat deel uitmaakte van het landbouwareaal rondom de dorpskern van Kleine Brogel. In de omgeving van het projectgebied, met name op het militair domein en in de valleien van de Dommel en de Peerderloop komen nog aanplantingen voor van naaldbomen en loofbos.

De evolutie van het terrein is mede bepaald door de evolutie van het landschap. Oorspronkelijk lijkt het een heidegebied aan de rand van het stroomgebied van de Peerderloop en de Dommel. Later, vanaf de late-Middeleeuwen (?) misschien nog later lijkt het gebied te horen tot het landbouwareaal dat grensde aan de dorpskern van Kleine Brogel. Vanaf de tweede helft van de 20ste eeuw wordt het gebied stilaan omringd door residentiële woningen en het uitdeinende woongebied van Kleine Brogel. Tot heden blijft het projectgebied gespaard van bebouwing en is het nog steeds in gebruik als grasland.

De impact van het bouwprogramma op het bodemarchief is mogelijk vernietigend voor eventueel aanwezig bodemarchief, maar is afhankelijk van de intenties van de toekomstige bouwheren/bewoners.

¹ VAN DE KONIJNENBURG, R. , CLAESEN, J., Sporen uit de Metaaltijden. Archeologische prospectie Mol – Ezaart, Maalderstraat Haast rapport 2014-01, D/2014/12654/01

Advies:

Ondanks voorgaande waaruit kan blijken dat de archeologische verwachting om verschillende redenen matig moet ingeschat worden, wordt via dit programma van maatregelen toch aanbevolen het projectgebied te onderwerpen aan een proefsleuvenonderzoek teneinde definitief uitsluitsel te kunnen krijgen over de archeologische waarde ervan. Temeer omdat sporen/artefacten uit de Metaaltijden, Romeinse periode en vroege/volle middeleeuwen - bewoningssporen of off-site sporen - enkel via een proefsleuvenonderzoek kunnen gedetecteerd worden. Vondsten uit de omgeving zoals een bronzen kokerbijl, een Keltisch wielje en Romeinse munten en een kruisboogfibula kunnen beschouwd worden als indicatoren voor antropogene activiteiten in de streek, ook binnen de contouren van het projectgebied.

4. Onderzoeksstrategie, -methode, vervolgtraject.

Randvoorwaarden:

Alvorens archeologisch veldwerk kan uitgevoerd worden dient het terrein vrij te zijn van landbouwactiviteit.

Onderzoeksstrategie, onderzoeksmethode & technieken

Onderzoeksmethode

Het doel van een proefsleuvenonderzoek is het evalueren van de archeologische waarde op een deel van of het gehele terrein, afhankelijk van de resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek, door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Dit gebeurt door middel van een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed.

Om een dekingspercentage te bereik van ongeveer 10% wordt aangeraden te werken met 3 proefsleuven van 2 meter breed met een maximale tussenafstand van 12,50 meter gemeten van "hart tot hart". Kijkvensters dienen steeds aangelegd te worden, ook als er geen sporen worden aangetroffen en dienen dan om da schijnbare afwezigheid van de sporen te verifiëren. De zijden van de kijkvensters meten maximaal de afstand tussen twee sleuven. Met de kijkvensters of dwarssleuven kan een dekingspercentage van 12,5% bereikt worden, wat wenselijk is voor degelijke uitspraken over het geheel van het terrein. Indien hiervan wordt afgeweken, wordt dit eveneens beargumenteerd.

De proefsleuven worden noord - zuid georiënteerd op het terrein rekening houdend met de richting van het reliëf en haaks georiënteerd op de vallei van de Peerderloop en parallel aan de Peerderstraat. De noord-zuid oriëntatie is ook om praktische redenen de meest aangewezen manier om het terrein doormiddel van proefsleuven te onderzoeken aangezien het projectgebied slechts 40 m breed is hetgeen, gelet op de wendbaarheid van graafmachines zou leiden tot eerder heel korte proefsleuven indien de ze haaks op de Peerderstraat zouden georiënteerd worden.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek dient omwille van de kans op verstoringen de nodige aandacht te gaan naar de bodemopbouw in het plangebied. Tevens dienen het aangelegde vlak alsook de storthopen met een metaaldetector op signalen gecontroleerd te worden.

De volgende onderzoeksvragen moeten met dit onderzoek minimaal beantwoord worden:

- Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Zijn er tekenen van erosie?
- In hoeverre is de bodemopbouw intact?
- Is er sprake van een of meerdere begraven bodems?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen ?
- Maken de sporen deel uit van een of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot een of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten ? Zo ja;
 - Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
 - Wat is de omvang?
 - Komen er oversnijdingen voor?
 - Wat is het, geschatte, aantal individuen?
- Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologisch vindplaatsen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie,...)?
- Is er een bodemkundige verklaring voor de partiele afwezigheid van archeologische sporen ? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:
 - o Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
 - o Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

Het onderzoeksdoel is bereikt wanneer op basis van het vooronderzoek met ingreep in de bodem een voldoende gefundeerde uitspraak kan worden gedaan over de aard, omvang en behoudenswaardigheid van de archeologische waarden in het plangebied en wanneer een eenduidig advies kan worden gegeven voor vrijgave van het terrein, een opgraving of behoud in situ. Om te bepalen of het onderzoeksdoel is bereikt, gebruikt de erkende archeoloog de volgende criteria:

Oppervlaktecriterium

Aangezien het principe van het voorgestelde proefsleuvenonderzoek gebaseerd is op een statistische manier van werken is het van belang dat een voldoende ruime dekking wordt verkregen. Bovendien is het van belang dat de spreiding van de sleuven over het hele terrein gewaarborgd wordt zodat uitspraken kunnen worden gedaan over het hele terrein.

Inhoudelijke evaluatie

De erkende archeoloog moet eventueel aanwezige archeologische waarden voldoende onderzoeken zodat uitspraken kunnen worden gedaan over onder meer datering, interpretatie en onderlinge samenhang van sporen.

Ruimtelijke evaluatie

De erkende archeoloog moet eventueel aanwezige archeologische waarden zodanig onderzoeken dat hij een uitspraak kan doen over de ruimtelijke spreiding van een of meerdere archeologische vindplaatsen in het plangebied.

Opmerking:

Het volledige vervolgtraject is afhankelijk van de resultaten van het vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van een proefsleuvenonderzoek. Volgens de Code van de Goede Praktijk (8.4 en verder) kan een volgende stap in het vervolgtraject pas in detail worden uitgeschreven nadat de resultaten van een voorgaande stap in het vooronderzoek beschikbaar zijn.

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van goede Praktijk:

Er wordt niet verwacht dat afwijkingen van de Code van Goede Praktijk zich zullen/kunnen voordoen.

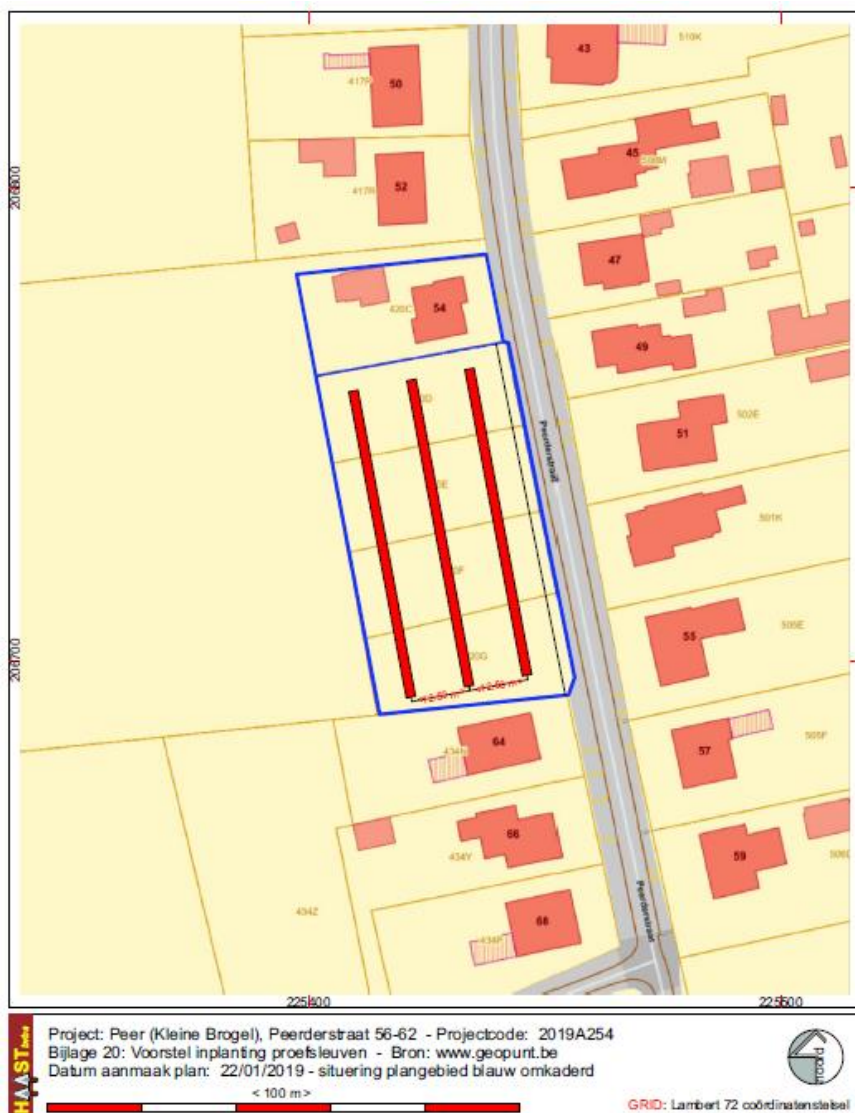

Fig. 4: voorstel inplanting proefsleuven.

5. Lijst met afbeeldingen

Fig. 1: Bounding Box

Fig. 2: Kadastraal uittreksel dd. 01/01/2017 © cadgis viewer

Fig. 3: Verkavelingsplan zoals aangereikt © J. Scheelen, landmeter-expert

Fig. 4: voorstel inplanting proefsleuven.

6. Bibliografie

HANECA, K., DEBRUYNE, S., VANHOUTTE, S., ERVYNCK, A., 2016, Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie, Onderzoeksrapport agentschap Onroerend Erfgoed 48, Brussel, agentschap Onroerend Erfgoed - Wetenschappelijke instelling van de Vlaamse Overheid, Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed

Geraadpleegd via: <https://www.onrorenderfgoed.be/actueel/nieuws/onderzoeksrapport-archeologisch-vooronderzoek-proefsleuven-strategie/>